

Valtiovarainministeriö

Kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo.vm@gov.fi

Oikaisuvaatimus Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024

Liperin kunta hakee oikaisua Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024.

Oikaisuvaatimuksen perusteet

- 1. Valtionosuuksien muodostuminen poikkeaa valtionosuuksien peruseriaatteista.** Hyvinvointialueuudistukseen liittyvän rahoitusmallin johdosta kunnan valtionosuuksien määrään vaikuttavat pysyvästi vuosien 2021 ja 2022 toteutuneet sosiaali- ja terveystalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden kustannukset. Toteutuneet kustannukset vaikuttavat peruspalvelujen valtionosuuksiin järjestelmään sisältyvien kuntien valtionosuuksien tasaelementtien, muutosrajoittimen ja järjestelmämuutoksen tasauksen kautta. Valtionosuuksien perustuminen kuntakohtaisiin toteutuneisiin kustannuksiin poikkeaa valtionosuuksien peruseriaatteista, jonka mukaan valtionosuuksien suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta on palvelutoimintansa järjestänyt tai miten paljon niiden järjestäminen kunnalle maksaa.
- 2. Valtionosuudet asettavat kunnat eriarvoiseen asemaan esimerkiksi palkkaharmonisaatiokustannusten osalta.** Peruspalvelujen valtionosuuksien määräytymisperusteet asettavat kunnat eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden. Tämä korostuu erityisesti ns. edelläkävijämaakuntien osalta, jotka valtion kannustamina muodostivat vapaaehtoisesti laajempia koko maakunnan tai lähes koko maakunnan kattavia sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymiä. Tällaisissa kuntayhtymissä jouduttiin tekemään palkkaharmonisointia jo ennen hyvinvointialueiden käynnistämistä. Palkkaharmonisoinnin kustannukset nostivat merkittävästi

edelläkävijäkuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia vuosien 2021–2022 aikana. Tämä puolestaan pienentää pysyvästi ko. kuntien valtionosuuksia peruspalvelujen valtionosuuksiin sisältyvän ns. muutosrajoittimen kautta, vaikka sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämis- ja rahoitusvastuu on siirtynyt kunnilta pois. Lisäksi se heikensi kuntien talouden tasapainotilaa, joka on järjestelmämuutoksen tasauksen laskennan peruste.

Esimerkiksi kaikkien Pohjois-Karjalan kuntien valtionosuudet pienenevät pysyvästi ja kuntalaisten verorasitus kasvaa, koska palkkaharmonisaatiokustannukset on sisällytetty vuosien 2021 ja 2022 sotekustannuksiin. Pohjois-Karjalan kuntien osalta harmonisoinnin jo toteutuneet vaikutukset henkilöstökustannuksiin olivat vuosina 2018–2022 vuositasolla yhteensä 8 miljoonaa euroa. Lisäksi Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen kirjattiin 24,1 milj. euron pakollinen varaus vuosien 2021–2022 palkkaharmonisaatiovelan kattamiseksi, koska neuvottelut palkkaharmonisoinnin toteuttamisesta olivat vuodenvaihteessa 2022–2023 kesken keskusneuvottelutasolla. Käytännössä palkkaharmonisaatio nosti siten maakunnan kuntien hyvinvointialueelle siirtyviä kustannuksia vuositasolla noin 20 miljoonalla eurolla, mikä vastaa noin 3 % siirtyvistä kustannuksista. Liperin kunnan osuus palkkaharmonisaation vuosittaisista kustannuksista on noin 1,5 milj. euroa ja pienentää siten merkittävästi ja pysyvästi Liperin kunnan valtionosuuksien tasoa.

3. **Valtionosuudet perustuvat osittain arvioperusteiseen pakolliseen varaukseen.**

Valtionosuuskin perustuminen arvioperusteiseen pakollisen varauksen erään on lainsäädännön näkökulmasta ristiriitainen. Voimaanpanolain 20 §:n § 1 momentissa säädetään, että erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut erityishuoltopiirit siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023. Kuntien rahoittama kuntayhtymän omaisuus on siirtynyt tarkasti lain kirjainta noudattaen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen, mutta lain säännöksistä poiketen palkkaharmonisaatiota koskeva vastuu ei siirtynyt hyvinvointialueelle. Ristiriitaisuutta valtionosuusperusteiden näkökulmasta lisää myös se, että Pohjois-Karjalan osalta palkkaharmonisointia toteutettiin takautuvasti vuosilta 2021–2022 vasta vuonna 2024. Lisäksi kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen sisältynyt pakollinen varaus ylittää toteutuneiden kustannusten tason, minkä johdosta leikkaus valtionosuuksiin muodostuu vielä toteutuneita kustannuksia suuremmaksi. Pakollisessa varauksessa on huomioitu merkittävä määrä, noin 3 miljoonaa euroa, viivästyskorjoja, jotka eivät ole varsinaisia sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia. Myös viivästyskorot pienentävät Pohjois-Karjalan kuntien valtionosuuksia pysyvästi.

4. **Valtionosuuksien määräytymisperiaatteet ovat ristiriidassa perustuslain tasoisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja perustuslakivaliokunnan useissa lausunnoissa perustuslain tasoiseksi normistoksi nostaman kuntien rahoitusperiaatteen kanssa.** Kuntien eriarvoinen kohtelu on ristiriidassa myös perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen ja vakiintuneeseen tulkintakäytäntöön perustuvan kuntien rahoitusperiaatteen kanssa. Vapaaehtoisia kuntayhtymiä perustaneissa kunnissa asuvat kuntalaiset joutuvat uudistuksen seurauksena maksamaan uudistuksesta kahdesti. Kunnat ja kuntalaiset ovat maksaneet ja maksavat kattaessaan kuntayhtymien alijäämät tilinpäätöksen 2022 yhteydessä veroina jo kertaalleen edelläkävijyydestä syntyneet kustannukset. Lisäksi, jotta kunnat pystyvät jatkossa tuottamaan kuntalaisilleen vastuulleen jäävät tehtävät, he joutuvat pysyvän valtionosuusleikkauksen kattaakseen keräämään kuntalaisiltaan enemmän veroja. On huomattava, että hallintovaliokunta on myös mietinnössään (15/2022 vp HE 68/2022 vp) todennut, että palkkaharmonisaation perusteella eri alueiden kunnat ovat eri asemassa riippuen siitä, onko palkkaratkaisut tehty vai tehdäänkö ne vasta sote-uudistuksen voimaantulon jälkeen. Valtionosuusperusteiden eriarvoistavaa vaikutusta kuntiin on tuotu tarkemmin esille muun muassa Liperin kunnan valtionosuuksia koskevaan asetusluonnokseen 31.5.2023 jätetyssä lausunnossa
5. **Valtionosuuksien määrittämisessä ei ole käytetty Liperin kunnan vuoden 2022 tilinpäätöksen tietoja.** Valtiovarainministeriö on oikaissut Liperin kunnan vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaan kuntatietoportointiin ilmoitettuja tietoja Siun sotelta saamiensa laskelmien perusteella. Lähtökohtaisesti on ongelmallista, jos valtionosuuden saaja voi omalla ilmoituksellaan lisätä omia valtionosuuksiaan vieläpä niin, että tämä vähennetään toisilta valtionosuuksien saajilta (eli tässä tapauksessa Pohjois-Karjalan kunnilta). Valtiovarainministeriön tekemä oikaisu koskee muun muassa vuoden 2021 palkkaharmonisaatiokustannuksia. Valtionosuuslaskelmissa tulee käyttää kunnan hyväksyttyä ja lopullista tilinpäätöstä ja sen mukaisena ilmoitettuja kuntatalousraportoinnin tietoja. Liperin kunta on lausunut samasta asiasta muun muassa 30.9.2023 vastauksena Valtiovarainministeriön kommenttipyyntöön sekä vastauksissa Valtiovarainministeriön Pohjois-Karjalan kunnille toimittamiin tietopyyntöihin 8.9.2023 ja 20.9.2023.

Oikaisuvaatimus

Koska etenkin palkkaharmonisaatiokustannusten huomioiminen valtionosuuksien perusteena olevissa soten siirtolaskelmissa johtaa kunnat eriarvoiseen asemaan ja valtionosuuslaskemat perustuvat osittain virheellisiin tietoihin, Liperin kunta hakee oikaisua valtiovarainministeriön päätökseen *ensisijaisesti* siltä osin kuin valtionosuuslaskelmissa on huomioitu Pohjois-Karjalan

sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän palkkaharmonisaatiokustannukset viivästyskorkoineen ja *toissijaisesti* siltä osin, kuin valtionosuusperusteissa on käytetty Liperin kunnan vuoden 2022 hyväksytystä tilinpäätöksestä poikkeavia tietoja. Ensijaisesti palkkaharmonisaatiokustannukset viivästyskorkoineen tulee poistaa kokonaan sote-uudistuksen kuntakohtaisista siirtolaskelmista ja toissijaisesti siirtolaskelmat tulee tehdä Liperin kunnan hyväksytyjen tilinpäätösten tietoihin pohjautuen.

Oikaisuvaatimusta koskevien ilmoitusten ja päätöksen toimitusosoite: Liperin kunta, Kirjaamo, PL 20, 83101 Liperi (p. 013 686 511, kirjaamo@liperi.fi)

Lisätietoja: talusjohtaja Pellervo Hämäläinen, p. 050 464 6663, pellervo.hamalainen@liperi.fi

Liperi 18.3.2024

Liperin kunnanhallitus

Kirsi Koppinen
Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Hannele Mikkanen
Kunnanjohtaja

LIITTEET

Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätös kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvauksesta vuonna 2024